

II RIIGIKOGU

6. istungjärk. **Protokoll nr. 173 (49).** 1924. a.

II Riigikogu koosolek 5. detsembril
1924. a. kell 7.35 min.

Kokku on tulnud 87 Riigikogu liiget.

Valitsuse loosis: põllutöominister **A. Kerem,**
töö-koolekandeminister **Chr. Kaarna.**

Päewakord:

1. Sõjaministeeriumile 1924. a. korraliste kulude lisaeelarwe arwel eelkrediitide awamise seadus — III lugemisel.

2. Heategewate ja teaduslikkude asutuste ning omawalitsuste päralt olewate rendimaade wõõrandamise ajutiselt seismapanemise seadus — III lugemisel.

3. Kaubandus-tööstuskoja seadus — III lugemisel.

4. Kaubandus-tööstuskoja elluwiimise seadus — III lugemisel.

5. Tulumaksu muudatuste seadus — II lugemisel.

6. Riigiteenistusseadus — II lugemisel.

7. Transiidiwabaduse konwentsiooni ja põhimääruste kinnitamise seadus — II lugemisel.

8. Piirituse- ja wiinamüügi seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

9. Hoolekandeseadus — II lugemisel.

10. Eesti kultuurkapitaali seadus — II lugemisel.

11. Riigimaksu ära kaotamise seadus raudtee weotariifis riigi raudteel — II lugemisel.

12. Weõhisuste seadus — maakomisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab abiesimees **K. Wirma.**

Sekretääri kohal abisekretäär **J. Piiskar.**

Koosolek algab kell 7.40 min.

Juhataja **K. Wirma:** Awan Riigikogu koosoleku. Päewakord on Riigikogu poolt kindlaks määratud.

1. Sõjaministeeriumile 1924. a. korraliste kulude lisaeelarwe arwel eelkrediitide awamise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Kornel** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega seaduseelnõu pealkiri, §§ 1 ja 2.

Sõjaministeeriumile 1924. a. korraliste kulude lisaeelarwe arwel eelkrediitide awamise seadus.

§ 1. Lubada rahaministrile 1924. a. korraliste kulude lisaeelarwe arwel awada sõjaministeeriumile kaitsewäelastele detsembrikuu palga, jõulu lisatasu, detsembrikuu lasteabiraha, mitmesuguste tasude ning komandeerimiste ja ümberpaigutamiste kulude maksmiseks eelkrediiti Mk. 41.200.000.— suuruses.

§ 2. Käesolew seadus hakkab maksuma wastuwõtmiseks.

Juhataja **K. Wirma:** Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel wastu wõetud.

Aruandja **K. Kornel:** Arwesse wõttes, et see seadus lühikene on, teen ettepaneku seda maksuma panna ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **K. Wirma:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

2. Heategewate ja teaduslikkude asutuste ning omawalitsuste päralt olewate rendimaade wõõrandamise ajutiselt seismapanemise seadus — III lugemisel.

Maakomisjoni aruandja **J. Wain** (loeb):

Heategewate ja teaduslikkude asutuste ning omawalitsuste päralt olewate rendimaade wõõrandamise ajutiselt seismapanemise seadus.

W. Hasselblatt (sks.): Ich beantrage die Gesetzvorlage der Allgemeinen Kommission zur Durch-

sicht zu übergeben und verweise darauf, wie bedenklich es ist, ohne rechtliche Richtlinien, das Eigentumsrecht einer Gruppe von Landbesitzern unbefristet zu beschränken. Der Motivenbericht stützt sich nur auf nicht näher angedeuteten Pläne der Regierung und keineswegs auf geprüfte und daher nicht zu beurteilende Veräusserungsabsichten der Eigentümer. Die frage pender Rechtsbeziehungen wird nicht berührt und entsprechend geregelt, eine zielsetzende Begründung nicht vorgebracht. So leicht darf sich in geringfügigstem Anlass zu Eigentumsbeschränkungen die Staatsversammlung nicht entschliessen, deren Aufgabe es ist, eher dem gesicherten und von zufälligen Eingriffen geschützten Eigentumsrecht wieder zu voller Geltung zu verhelfen.

Juhataja K. Wirma: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja J. Wain: Ma pean selle ettepaneku kohta tähendama, et käesolewal seadusel on väga lühikeseajaline tähtsus. Tal on tähtsus ainult senniks, kui rendimaade korraldamise seadus Riigikogu poolt on vastu võetud. Mis aga puutub sellesse, et omandusõigusi rikutakse, siis watan selle peale, et on weel teine õigus olemas, ja see on tarwitamise õigus; mulle näib, et kui kellegi jalge alt maa ära wõetakse, mida wõib olla tema esiwanemad juba harinud on, siis ka see õiguse rikkumine küllalt suur on. Käesolew seadus ei taha muud, kui et jäetagu wäljarenditud maad weel mõni kuu nende pidajate kätte, kunni küsimus rendimaade korraldamise seadusega lõpulikult lahendatakse. Wõimalus jääb aga, nagu mina juba esimesel lugemisel tähendasin, maad müüa nendele, kelle käes see praegu rendil on; sel puhul käesolew seadus mingisuguseid õiguserikkumisi ei tekita. Mina leian, et need põhjused, mis praegu ette toodi, ei tingi mitte seaduse komisjoni andmist, ja sellepärast teen ettepaneku, seadus III lugemisel vastu wõtta.

Juhataja K. Wirma: Ettepanek on tehtud rkl. Hasselblatt'i poolt, seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1 ja 2 anda üldkomisjoni läbiwaatamiseks. See ettepanek tuleb kõigepealt hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb seaduseelnõu pealkiri. (Hääletatakse.) Nä-

tawa enamusega on pealkiri vastu wõetud.

Aruandja J. Wain kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse vastu nähtawa enamusega §§ 1 ja 2.

§ 1. Heategewate ja teaduslikkude asutuste, maakondade, linnade ja waldade päralt olewate, wäljaspool linna administratiivpiirkonda asuwate wäljarenditud maade wõrandamine kolmandatele isikutele pannakse ajutiselt seisma.

§ 2. Käesolew seadus hakkab maksma tema wastuwõtmisega.

Juhataja K. Wirma: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu wõetud.

Aruandja J. Wain: Kuna käesolew seadus lühikene ja peale selle üksikute redaktsiooni komisjoni liigete poolt läbi waadatud, siis teen ettepaneku teda maksma panna ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek vastu wõetud.

3. Kaubandus-tööstuskoja seadus — III lugemisel. Üldkomisjoni aruandja **K. Kornel** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse vastu nähtawa enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1.—14.

Kaubandus-tööstuskoja seadus.

§ 1. Kaubandus-tööstuskoja eesmärgiks on ühendada kaubanduse ja tööstuse aladel tegutsewaid seltse, ühisusi ja isikuid awalik-õiguslikul alusel, nende üldning eritarwiduste esitamise otstarbel ja walitsus- ning omawalitsuse asutuste kõikkülgseks toetamiseks wiimaste peale pandud sellekohaste ülesannete täitmisel.

§ 2. Wastawalt oma eesmärgile on kaubandus-tööstuskoja ülesandeks:

1) walitsus- ja omawalitsuse asutustele oma arwamiste ja soowide teatamine kaubanduse ja tööstuse tarwiduste ja wastawate seaduste ning määruste kawade kohta kaubanduse ja tööstuse alal, ning wälisriikidega sõlmitawate kauban-

dus-, tolli- ja teiste sarnaste lepingute kohta;

2) kaubandusregistri pidamine;

3) börsede walitsemine ja asutamine;

4) kaubandusele ja tööstusele üldkasulikkude asutuste ellukutsumine, ülewalpidamine ja walitsemine;

5) kaubanduse ja tööstuse esitajate walimine neisse walitsus- ja omawalitsuse asutustesse, kus koosseisus niisugune esitus ette nähtud;

6) kaubandusse ja tööstusesse puutuwate tuunistuste ja teadete wäljaandmine;

7) kaubanduse ja tööstuse kohta igasugu teadete ja andmete kogumine, nende statistiline ümbertöötamine ja awaldamine;

8) kaubanduslikkude kommete ja mõistete selgitamine ja registreerimine;

9) wahekohtute asutamine ja asjatundjate juhatamine;

10) krediitwõime kohta teadete kogumise ja andmise korraldamine;

11) administratsiooni wõi konkursi alla kuuluwate kaubanduse ja tööstuse ettewõtete nimekirja pidamine;

12) kõigi teiste koja otstarbele wastawate ja seadustega koja peale pandawate kohustuste täitmine.

§ 3. Kaubandus-tööstuskoja asukoht on Tallinnas. Tarwidustmööda wõib koda ka mujal oma osakonde asutada.

§ 4. Kaubandus-tööstuskojal on juriidilise isiku õigused.

§ 5. Kaubandus-tööstuskoja ja tema orgaanide kirjawahetus riigi- ja omawalitsuse asutustega on tempelmaksust waba.

§ 6. Kaubandus-tööstuskoja liigete arw, orgaanide koosseis, kohused ja õigused, sektsioonide wõimkond, samuti ka liigete ja orgaanide walimine ning koja tegewuse ligem kord määratakse kindlaks juhatuskirjas. Juhatuskiri, kui ka kõik selle muutmised ja täiendamised kinnitatakse Wabariigi Walitsuse poolt.

§ 7. Kaubandus-tööstuskoda tegutseb kaubandus-tööstusministri järewalwe all.

Kaubandus-tööstusministri ettepanekul wõib Wabariigi Walitsus kaubandus-tööstuskoda laiali saata.

Uued walimised wiiakse lõpule kolme kuu jooksul laialisaatmise päewast arwates. Koja asjaajamise kohta waheajaks annab kaubandus-tööstusminister erimääruse.

§ 8. Kaubandus-tööstuskoda on kohustatud saatma kaubandus-tööstusministeeriumile iga aasta oma tegewuse aruanded, kulude ja tulude eelarwed ning teated enese kui ka oma orgaanide isikliku koosseisu üle, samuti andma walitsus- ja omawalitsuse asutuste nõudmisel koja tegewusse puutuwaid teateid.

§ 9. Kaubandus-tööstuskoja koosseisu kuulub juhatuskirjas kindlaksmääratud arw liikmeid, mitte alla neljakümnekaheksa, ja nende kandidaate, vähemalt kaks-kümmendneli, keda koja walimisõiguslikkude isikute hulgast neljaks aastaks walitakse.

§ 10. Kaubandus-tööstuskoja liigete walimise õigus on kõigil Eesti kodanikel, kes mitte alla 25. a. wanad, ja vähemalt kolm aastat kaubanduse wõi tööstuse alal tegutsenud. Samuti ka Eesti wabariigi piirides tegutsewatel ühisustel ja seltsidel, wälja arwatud kooperatiiv-ühisused, kui nad omal alal vähemalt kolm aastat töötanud on ja kui need kodanikud, ühisused wõi seltsid iseseiswate tegewuse jaoks Eesti piirides on lunastanud 1—3 järgu kaubandusliku wõi 1—8 järgu tööstusliku äritunnistuse (otsekõhete maksude seaduse § 449 lisa II ja III jagu, S. K. V k. 1914. a. wäljaanne), wõi äritunnistuse laewade kohta, mille brutto tonnaash mitte alla kuuekümne kuubikmeetri.

Koja walimistest ei ole õigus osa wõtta:

- a) isikutel, kel puudub hääleõigus Riigikogu walimistel;
- b) isikutel, seltsidel ja ühisustel, kelle äride kohta administratsioon sisse seatud wõi kes maksujõuetuks tunnistatud, kunni maksujõetuse asja lõpetamiseni;
- c) wälismaalastel ja wälismaa seltsidel.

§ 11. Esitaja kaudu teostawad kaubandus-tööstuskoja liigete walimise õigust 1) täielikud ühisused, usaldusühisused ja teised kohtulikult mitte registreeritud eraõiguslikud ühisused ühe osaniku kaudu, kes selleks eriti wolitatud;

2) aktsia- ja teised seltsid ning ühisused, mis kohtulikult registreeritud, ühe oma direktori, juhatus wõi nõukogu liikme kaudu, kes selleks eriti wolitatud;

3) füüsilised ja juriidilised isikud, kelle warandus hoolekande all — ühe hooldaja kaudu.

Walimistest osawõtmine esitaja kaudu teistel juhtumistel on keelatud.

Esitajaks võib ainult Eesti kodanik olla, kes mitte alla 25 aastat wana.

§ 12. Nende kaubandus-tööstuskoja liigete väljalangemine, kes enne koja wolituste tähtaja lõppu kaotawad § 10 ettenähtud eeldused wõi walimistest osawõt-mise õiguse, lahendatakse koja juhatuskirjas.

§ 13. Kaubandus-tööstuskoja juhatus võib kojaliiget, kes kohtu alla antud süüteo pärast, mille eest ähwardab walimisõiguse kaotusega ühendatud karistus, ajutiselt, kunni asja lõpuliku otsustamiseni kojaliigete hulgast välja arwata, seda korraldust koja ligemale peakoosolekule kinnitamiseks ette pannes.

§ 14. Kaubandus-tööstuskoja peakoosolek võib kojaliiget, kes oma teguwii-side tõttu awaliku lugupidamise kaotanud, peale nimetatud liikmele seletuse esitamise wõimaluse andmist, kahekolmandiku liigete häälteenamusega tehtud otsuse põhjal kojaliigete hulgast välja heita.

Aruandja **K. Kornel** (loeb):

§ 15. Kaubandus-tööstuskoja esimene koosseis walitakse täiearwuliselt. Iga kahe aasta järele lahkuw koja koosseisust pool liikmeid ja kandidaate, esimese kahe aasta järele liisu läbi, hiljem walimise wanaduse järele; lahkunud liikmeid võib uuesti walida.

K. Päts (põl.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kordan seda oma ettepanekut § 15. kohta, mis ma II lugemisel tegin, nimelt see paragrahw välja jätta — tema wastu hääletada. Kui see paragrahw wastu wõetakse, siis muudab see tehniliselt koja juures wõimatuks proportsionaalse walimiswiisi tarwitamiselewõt-mise. Kui liisu järele wõiwad koja koosseisust pooled liikmed välja langeda, ja kui proportsionaalse walimiswiisi järele walimisi toimetatakse, siis võib juhtuda — ma toon näiteks, et ühe nimekirja järele 8 välja langewad ja teise nimekirja järele jääks terwelt kaheksa esitajat alles, nende asemele tuleksid uued walida, ja need, kelle esitajatena kaheksa alles jäid, waliksid teise nimekirja juures ja saaksid omale uute walimiste järel weel 4, nii oleks neil 12 esitajat, kuna teised saaksid ainult 4, ehk walijaid küll mõlemal ühepalju oleks. See on nüüd lausa käegakatsutaw ülekohus proportsionaalse walimis-

wiisi juures, ja sellepärast ei oleks mitte soowitaw, et see paragrahw sisse jääks. Kui meie aga selle paragrahwi sisse jätaksime, siis peaksime ühe teistsuguse walimiswiisi koja juures sisse wiima, mitte aga sarnase, mis proportsionaalsuse alusel seisab. Kuid siin tekiksid teised tehnilised raskused. Meil on kijas sektsioonid, mille liikmed hõredalt üle maa laiali laotatud, wõtame näiteks esimesejärgu kaupmehed, wõi suuremate wabrikute omanikud, nende tarwis walimisingkondasid sisse seada oleks täiesti wõimatu. Nad peaksid juba sellepärast, et neid palju ei ole ja et neid mõned üksikud laiali elawad, üle maa walima. Sarnasel walimisel ringkondade järele oleks aga tehniliselt väga palju raskusi juba sellepärast, et siis tuleks ikka nii, et seal, kus walijaid rohkem, need saaksid oma kandidaadid läbi wiia, kuna üksikud walijad mõnes ringkonnas muidugi sinna kokku ei tuleks. Kui aga riik üheks ringkonnaks teha, siis ei saaks tingimata kohalikud ringid oma huwid mitte kaitsta. Sellepärast jääb wist ainukeseks walimisalusks wastu wõtta proportsionaalsus. Sellepärast arwan mina, et selle paragrahwi wastuwõtmine, mis proportsionaalsuse eitamisele wiiks tulewaste walimiste juures, ei oleks soowitaw ja ma kordan oma ettepanekut — iseäralikku ettepanekut ma ei tee — selle paragrahwi wastu hääletada.

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal. Aruandja lõpusõna ei tarwita. Hääletamisele tuleb § 15. Kirjalikult väljajätmise ettepanekut esitatud ei ole, hääletamisel teewad Riigikogu liikmed ise wastawa järelduse. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 15 välja jäetud.

Aruandja **K. Kornel** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 16—28.

§ 16. Walimistel jagatakse walijad kuude liiki; iga liik walib ühesuuruse arwu kojaliikmeid ja nende kandidaate.

Liigid on järgmised:

1) kõik pangad, krediitasutused ja kinnitusseltsid ning kinnitusühisused, kellel äritunnistus;

2) kaubandusettewõtete pidajad, kellel I järgu äritunnistus;

3) kaubandusettewõtete pidajad, kellel II wõi III järgu äritunnistus;

4) tööstusettevõtete pidajad, kellel I, II või III järgu äritunnistus;

5) tööstusettevõtete pidajad, kellel IV või madalama järgu äritunnistus;

6) kauba- ja päästelaewade pidajad, kellel äritunnistus laewade kohta, mille brutto tonnaash mitte alla 60. kuubikmeetri.

Kahe või rohkem arwu ettevõtete pidajal, kelle ettevõtted kuuluvad mitmesse käesolewas paragrahwis ettenähtud liiki, on walimistel hääleõigus igas wastawas liigis.

§ 17. Walijate nimekirja § 16 ettenähtud liikide järgi seab kokku esimesteks walimisteks kaubandus-tööstuskoja elluwimise seaduses ettenähtud ajutine komitee, ning edaspidi kaubandus-tööstuskoda.

Iga walija võib seitsme päewa jooksul, walijate nimekirja wäljapanemise päewast arwates, esitada wastulause nimekirja kohta seda kokkuseadwale asutusele, kes kohustatud wastulauseid läbi waatama kolme päewa jooksul ja oma otsusest wastulausejale teatama. Wastulause tagasilükkamise korral on wastulausejatel õigus seitsme päewa jooksul, otsuse teatamise päewast arwatud, kaebust esitada kaubandus-tööstusministrile, kes seda wiie päewa jooksul läbi waatab. Ministri otsuse peale võib kaebada Riigikohtusse, kuid see kaebuse tõstmine ei takista otsuse täitmist.

§ 18. Kaubandus-tööstuskoja liigeteks ja nende kandidaatideks võib walida igas liigis (§ 16) ainult isikud, kes § 17 tähendatud selle liigi nimekirja üles wõetud.

Kaubandus-tööstuskoja liigeteks ja nende kandidaatideks ei või olla isikud ja nende ühisuste ning seltside esitajad, kelle äriwekslid protesteeritud on — kahe aasta jooksul, wiimasest protestiaktist arwates.

§ 19. Wastawalt walijate liikidele jaguneb kaubandus-tööstuskoda kuude sektsiooni:

- 1) panga- ja kinnitussektsioon;
- 2) suurkaubanduse sektsioon;
- 3) kesk- ja wäikekaubanduse sektsioon;
- 4) suurtööstuse sektsioon;
- 5) kesk- ja wäiketööstuse sektsioon;
- 6) laewasõidu sektsioon.

§ 20. Kaubandus-tööstuskoja orgaanideks on: peakoosolek, nõukogu, juhatus ja rewisjoni komisjon.

§ 21. Kaubandus-tööstuskoja nõukogu koosneb esimehest ja kaheteistkümnest liikmest. Liikmed walib peakoosolek kaheks aastaks koja liigete hulgast, igast sektsioonist kaks. Samas korras walitakse nõukogu liigetele koja juhatuskirjas ettenähtud arw kandidaate. Nõukogu liikmed waliwad iga aasta peale esimehe. Kui esimesel walimisel nõukogu liikmed ei suuda esimeest walida, määratakse teine walimine; kui ka teine walimine korda ei lähe, nimetab nõukogu esimehe Wabariigi Walitsus, kaubandus-tööstusministri ettepanekul.

§ 22. Kaubandus-tööstuskoja juhatus, kelle lähem koosseis ja wõimkond määratakse kindlaks § 6 korras, koosneb wähemalt kolmest liikmest, nende hulgas koja juhatuses esimees. Esimees on kaubandus-tööstuskoja seaduslik esitaja.

§ 23. Kaubandus-tööstuskoja rewisjoni komisjoni koosseisu kuulub wähemalt üks esitaja igast sektsioonist. Rewisjoni komisjoni ligem koosseis ja wõimkond määratakse kindlaks § 6 korras.

§ 24. Üksikute sektsioonide orgaanideks on: sektsiooni liigete koosolek ja büroo.

§ 25. Iga sektsioon ajab iseseiswalt asju, mis juhatuskirja põhjal (§ 6) tema wõimkonda kuuluvad; küsimused aga, mis üksikute sektsioonide wõimkonna piiridest üle ulatawad või mitme sektsiooni huwisid puudutawad, otsustatakse kaubandus-tööstuskoja peakoosolekul.

§ 26. Peakoosoleku wõimkonda kuulub:

1) kaubandus-tööstuskoja kulude ja tulude eelarwe kinnitamine eelolewa aasta kohta, kui ka koja aastaaruande läbiwaatamine ja kinnitamine;

2) koja nõukogu, juhatus ja rewisjoni komisjoni walimine;

3) kohalikkude osakondade asutamine;

4) kojaliigete kojast wäljaarwamine (§ 13) ja nende wälja heitmine (§ 14), koja orgaanide liigete tagandamine nende koh-tadelt, samuti sektsioonide otsuste kinnitamine nende orgaanide liigete tagandamise asjus;

5) ettepanekute tegemine koja juhatuskirja muutmiseks ja täiendamiseks;

6) kinniswara omandamine, wõõrandamine ja pantimine;

7) koja heaks wõetawa põhimaksu suuruse kindlaksmääramine, kui ka üksikute sektsioonide ettepanekute otsusta-

mine wastawa liigi maksualustelt täiendusmaksu wõtmise kohta (§ 30);

8) koja nõukogule, juhatusesele ja rewisjonikomisjonile juhtnõõride andmine ja

9) kõik küsimused, mis juhatuskirja järele (§ 6) koja peakoosoleku wõimkonda kuuluwad wõi kaubandus-tööstusministri, koja nõukogu, juhatusese wõi üksikute sektsioonide poolt peakoosolekule otsustamiseks esitatakse.

§ 27. Kaubandus-tööstuskoja peakoosolekul hääletatakse (erandina arwesse wõttes § 14 ettenähtud juhused) sektsioonide kaupa, kusjuures igal sektsioonil ainult üks hääl on.

§ 28. Kui üksikute küsimuste otsustamisel peakoosolekul hääled pooleks läinud, siis loetakse wastuwõetuks ettepanek, millega ühineb nõukogu.

Aruandja **K. Kornel** (loeb):

§ 29. Kõik Eesti kodanikud, wälismaalased, ühisused ja seltsid, kes on lunastanud § 10 tähendatud äritunnistused, maksawad ühes riigi ärimaksuga kaubandus-tööstuskoja ülewalpidamise kulude katmiseks põhimaksuna, koja peakoosoleku poolt kindlaksmääratud protsendilises wahekorras riikliku ärimaksuga, lisamaksu, mille ülemmäär üle 10% kõigist riigi ja omawalitsuse heaks wõetawast ärimaksust (põhiärimaks, lisaärimaks ja kapitaalimaks) tõusta ei tohi.

Märkus. Selles paragrahwis nimetatud maksu ei wõeta mitte kooperatiivühisustelt, kes „Kooperatiivliikude ühisuste ja nende liitude seaduse“ alusel töötawad.

E. Weberman (rhsw.): Selle seaduse II-sel lugemisel tegin mina ettepaneku, wõtta 10% asemel 5%. Seekord ei toonud ma põhjendusi ette. Selle ettepaneku tegin ma sellepärast, et ülemmäär, mis sel puhul kaubanduskoja kuludeks wõetakse, nii suureks kujuneks, kui seda tegelikult waewalt tarwis oleks ja seda järgmistel põhjustel: kui riigi eelarwes on korraliste tulude hulgas — § 2 — äri- ja tööstusmaksudena ette nähtud 307 miljonit, siis § 4-as, maks kapitaali protsendilt weel 12 miljonit, see on kokku 319 miljonit, peale selle weel 30 miljonit omawalitsuse asutuste poolt, see teeks kokku 349 miljonit, millest 10% teeks wälja ümarguselt 35 miljonit marka. Kui arwesse wõtta, et käesolewa seaduse järgnew paragrahw annab kaubanduskojale loa 50%

— see tähendab: ½ — sellest summast weel juurde wõtta, siis teeb see kokku 35 miljonit ja 17 miljonit, 52 miljonit marka.

Minul ei ole weendumust, et sarnast summat oleks kaubanduskojal vähemalt esimeste aastate jooksul nii wäga tarwis sisse wõtta oma kulude katteks. (M. Julikam, tõer.: Siis wõtawad wähem.) Aga kui nad ei wõta, kes maksab siis 52 miljonit? Ülemmäär peab ikka kindlaks määrama Riigikogu. Kui nii arutada, miks siis mitte wõtta 15—20%? Peawad ikka olema reaalsed alused, mille peale baseeruda, aga mitte nii, et wõib ka vähem wõtta. Siis ei maksa ülemmäär üldse kindlaks määrata, ja kaubandus-tööstuskojale õigus jätta igasugusel määral äridele maksusid peale panna. Arwan, peaks mingisugused põhjendused nende poolt, kes seda kõrget protsenti toetawad, ette toodama, et tõesti wõib kunni 52 miljonit tarwis minna. Niikaua kui põhjusi ei ole, wõib aga 5% täiesti wastuwõetaw olla. Sellepärast kordan oma II lugemisel tehtud ettepanekut, wõtta maksu ülemmääraks 5%. (K. Päts, põl.: Härra Weberman, kust Teie saite 50 miljonit?) Seda wõin Teile pärast riigi eelarwe tulude järele öelda.

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **K. Kornel**: Ei tarwita,

Juhataja **K. Wirma**: Rkl. Webermani poolt on ettepanek tehtud, käesolewa paragrahwi 6-das reas, kus on öeldud: „mille ülemmäär üle 10% kõigist riigi...“ 10% asemele wõtta 5%. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 30 häält, wastu 25 häält... (Hüüded: Sedelitega.) Palun sedelid wälja jagada. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 39 häält, wastu 27 häält, erapooletuid 1, — seega on parandus wastuwõetud.

Panen § 29 parandatud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 29 wastuwõetud.

Aruandja **K. Kornel** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 30—34.

§ 30. Kaubandus-tööstuskoja peakoosolekul on õigus oma asutuste (§ 2 p. 4) korraldamiseks, ülalpidamiseks ja rahali-

seks toetamiseks koja juhatuskirjas kindlaksmääratud korra järele täiendusmaksu määrata: a) kogu koja maksualustele või b) mõne sektsiooni ettepanekul ainult selle sektsiooni liigi maksualustele. Täiendusmaks ühelt maksualuselt ei või olla suurem, kui pool koja heaks võetavast põhimaksust.

Selle paragrahwi p. b all äratähendatud maksud esitatakse kaubandus-tööstusministrile kinnitamiseks.

§ 31. Põhi- ja täiendusmaks (§§ 29 ja 30) nõutakse sisse wastuwaidlemata korras nende asutuste poolt, kes riiklikku ärimaksu sisse nõuawad, ja antakse koja juhatusesele edasi ühes maksjate nimekirjaga kahe nädala jooksul pärast sissenõudmist.

§ 32. Sissetulnud põhimaksu summast (§ 29) jätab koja juhatus ühe kolmandiku koja üldtarwidusteks, kaks kolmandikku annab sellele sektsioonile, kuhu liiki kuulub maksumaksja.

§ 33. Kaubandus-tööstuskojal on õigus koja poolt väljaantawate tunnistuste, teadiste ja teiste dokumentide, samuti ka ekspertiiside ja muude toimetuste eest maksu wõtta § 6 tähendatud juhatuskirjas kindlaksmääratud alustel.

§ 34. Kõigil neil juhtumustel, kus seaduses ehk nende põhjal väljaantud määrustes on ette nähtud kaubanduse, tööstuse, krediitasutuste, kinnitusseltside või laewanduse esitajate osawõtmine walitsus- või omawalitsuse asutuste koosseisudes, toimetatakse nende esitajate walimist kaubandus-tööstuskoja poolt.

Juhataja **K. Wirma**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel wastu wõetud.

4. Kaubandus-tööstuskoja elluwiiamise seadus — III lugemisel. Üldkommisjoni aruandja **K. Kornel** kannab ette ja eraldi hääletamisel

wõetakse wastu nähtawa enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—8.

Kaubandus-tööstuskoja elluwiiamise seadus.

§ 1. Kaubandus-tööstuskoja elluwiiamiseks moodustab kaubandus-tööstusminister kaubandus- ja tööstusesitajate ajutise komitee, kes oma liigete seast enesele esi-

mehe walib ja kuhu iga järgmine organisatsioon saadab kaks liiget: 1) Pankade nõukogu, 2) Tallinna börsekomitee, 3) üleriiklik kaupmeeste liit, 4) Eestimaa wabrikantide ühisus, 5) Tallinna wäike- ja kesktööstuse liit, 6) Eesti laewaehitajate ja omanikkude ühisus ja 7) kaubandus-tööstusministril on õigus oma esitajat nimetada kaasaotsustamise õigusega.

§ 2. Komitee kutsub kokku tema esimees.

Komiteel on õigus oma koosolekutele kutsuda asjatundjaid ja asjastuhwitatud isikuid, kes töödest sõnaõigusega osa wõtawad.

§ 3. Ajutise komitee ülesanne on:

1) kaubandus-tööstuskoja juhatuskirja kawa wäljatötamine ja kinnitamiseks esitamine;

2) esimeste kaubandus-tööstuskoja walimiste korraldamine ja läbiwiimine Wabariigi Walitsuse poolt kinnitatud juhatuskirja põhjal;

3) kaubandus-tööstuskoja esimese peakoosoleku kokkukutsumine.

Märkus. Kaubandus-tööstuskoja juhatuskiri awaldatakse „Riigi Teatajas“.

§ 4. Isikud, ühisused ja seltsid, kes kaubandus-tööstuskoja seaduse § 29. ette nähtud, on kohustatud koja walimiste ja koja esialgsete asjaajamise kulude katmiseks maksma 10% 1925. aasta peale wõetawate äritunnistuste hinnast, äritunnistuse lunastamise juures.

Nimetatud maks läheb ajutise komitee korraldusse.

§ 5. Kaubandus-tööstuskoja esimese peakoosoleku awab komitee esimees. Peale koosoleku juhataja walimist asub koosolek kaubandus-tööstuskoja nõukogu, juhatus ja rewisjoni komisjoni liikmete walimisele.

§ 6. Kaubandus-tööstuskoja esimesel peakoosolekul esitab ajutine komitee oma tegewuse aruande ja annab üle koja juhatusesele asjaajamise, dokumendid, rahasummad ja muu waranduse.

§ 7. Oma tegewusse astumisest teatab kaubandus-tööstuskoja juhatus kaubandus-tööstusministrile.

§ 8. Peale kaubandus-tööstuskoja tegewuse algamist asub koda kaubandus-tööstuskoja seaduse § 34 ettenähtud esitajate walimisele. Walitud esitajatest teatab koda wastawatele asutustele, millega lõpewad senniste esitajate wolitused.

Juhataja **K. Wirma**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel wastu wõetud.

5. Tulumaksu muudatuste seadus — II lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Zimmermann**: Riigikogu otsusega 25. novembrist 1924.

a. anti rkl. Mürk'i ettepanekud tulumaksuseaduse § 11 muutmise kohta rahaasjanduse komisjoni. Rahaasjanduse komisjon ühines mõlema ettepanekuga, kujundas aga esimese nendest ümber tähenduseks § 11 punkt 1 juurde, kuhu see parandus oma sisu poolest kuulub. Rahaasjanduse komisjoni nimel panen ette tulumaksuseaduse § 11 muuta järgmiselt:

1) lisada p. 1 järele järgmine tähendus:

„Tähendus. Liikumata warandustest tulusaamise, kindlustamise ja hoidmise kuludeks loetakse ka hoonete korashoidmise kulud.

2) wälja jätta p. 3 lõpust järgmised sõnad:

„kui amortisatsiooniks kindel kawa olemas.“

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.): Nähtawa enamusega on § 11 muudatus wastu wõetud ja seega tulumaksu muudatuste seadus II lugemisel wastu wõetud.

6. Riigiteenistusseadus — II lugemisel. Üldkomisjoni aruandja **J. Holberg**: Riigiteenistusseaduse II lugemisel otsustas Riigikogu anda kaks paragrahwi komisjoni tagasi ja nimelt §§ 26 ja 29. § 26.

sisaldab eneses eeskirju riigiteenija üldiste kohuste suhtes ja nimelt, missugused kohused on riigiteenijal riigi wastu, käsitades sõnakuulmise ja käsutäitmise küsimust. Leiti, et § 26-es ei ole küllalt kategooriline, mispärast wõiks tekkida raskused walitsusaparaadi tegutsemise juures ja nimelt kerkis üles küsimus: et mis peab antama käsusaaja ametnik kui wiimasele antakse ülemuse poolt seaduswastane käsk, kas ta peab seaduswastast käsku täitma, ja kui ta seda keeldub tegemast, mis siis saab. Pahemalt poolt awaldati arwamist, et kui üks ülemus on andnud käsutäitjale käsu ja see paistab

käsusaajale seaduswastane olewat, et siis peab niisugune kord sisse seatama: kui ülemus kordab teistkorda seda käsku, siis peaks alamus selle igal tingimisel täide wiima, kuid sellejuures wabaneks ta wastutusest, kuna wastutus aga langeks käsuandja ülemuse peale. Seda küsimust arutati üldkomisjonis kui ka alamkomisjonis, kus ei leitud mitte otstarbekohaseks seda sisse seada, sest see on wast otstarbekohane sõjawäeteenistuse juures, tsiwiilametkondades aga ei ole see mitte tarwilik. Pealegi wõiks sellest tekkida wäga suured tsiwiil kahjutasunõudmised, sest riigil tuleks wastutada ametnikkude seaduswastaste käskude täitmise läbi tekkinud kahjude eest. Ka walitsemisaparaadi seismajäämisest ei wõi juttugi olla, kui hakkawad käsusaajad ametnikud ühtepuhku kahtlust awaldama ülemuse korralduste suhtes ja wastu waidlema mitteseaduspäraste käskude wastu. Meie kriminaalkoodeks karistab iga ametnikku, kui tema mitte ei täida seadusepäraseid käskusid ja ka ülemust, kes jagab seaduswastaseid käskke. Senniajani on läbi saadud teistes riikides, endises Wene riigis oli see kord maksew, nagu meie seda deklareerime § 26-as, Saksa riigi teenistusseaduses on sarnane kord, samuti ka Prantsusmaal ja ei ole kuskil olnud sekeldusi sellel alal.

Üldkomisjoni poolt esitatakse § 26-es järgmises redaktsioonis (loeb):

§ 26. Riigiteenija on kohustatud riigi huwisid kaitsma, täitma kõiki tema teenistusse puutuwaid seadusi ja määrusi, samuti ka oma ülemuse käskke ja korraldusi, mis ei ole otsekoheses wastolus seadustega ja mis antud teenistuse alal, ja on oma teenistusalase tegewuse seaduslikkuse eest wastutaw.

Käsus leiduwast wastolust seadusega wõi seaduspäraste eeskirjadega peab käsusaaja teatama käsuandjale ülemusele ja niisugusest kärust, mis kuritegewuse ettepanekut sisaldab, ka järgmisele kõrgemale ülemusele.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 26 wastu wõetud.

Aruandja **J. Holberg**: § 29-as käsitas esitatud kujul küsimust, kui kaua maksetakse ametnikule palka, kui ta mõjuwatel põhjustel teenistusest puudunud ja need olid: haigus, tulekahju, weepu-

tus, sõda, mäss, wanemate, laste ja perekonnaliigete raske haigus, surm jne. § 29. nägi ette, et mõjuwatel põhjustel võib ametnikule puudumise eest maksta kahe kuu jooksul palka edasi, pärast seda lõpetatakse riigi poolt palgamaksmine ära ja ametnik arwatakse ilma palgata ametnikkude reserwi. Riigikogu awaldas soowi ja leidis, et ei ole mitte otstarbekohane ametnikule kahekuulise puudumise järele palgamaksmist lõpetada, ehk küll üldkommisjon esimesel korral seda küsimust nõndawiisi otsustas ja ka § 29 wastawa redaktsiooni andis. Kui ametnik parandamata haigeks jäänud, siis on tal wõimalus saada ühekordset toetusraha pooleaasta wõi aastapalga suuruses. Riigikogu arwas aga, et sarnase toetusraha nõutamine Wabariigi Walitsuse kaudu keeruline on, ja seda arwesse wõttes tegi üldkommisjon § 29-dast kaks paragrahwi. § 29 fikseeris sellesama seisukoha, mis praegu maksmas on, see tähendab, et palka makstakse haiguse korral, kui pikaldane haigus on, mitte kauem, kui — 26 nädalat. Ja esimese kuu jooksul täis palk, aga teiste kuude jooksul kaks kolmandikku teenistustasu suuruses. See on seesama kord, mis praegu on pandud walitsuse määrustega maksuma, ja mille seaduslikkuse juures võib kahelda, kas walitsusel on õigus niisuguseid küsimusi walitsuse määrustega lahendada. Sellepärast leidiski üldkommisjon, et on kindlam ja seaduslikum, kui see seaduse ära fikseeritaks. Sest kui praeguse korra juures peaks riigikontrolöör wõi keegi teine asjast huwitatud isik niisuguse palgamaksmise juures kaebama, siis on selge, et kohus nõuab tagasi kõik need seaduswastased palgad haiguse ajal. (Loeb).

§ 29. Haiguse korral saab riigiteenija teenistustasu edasi kunni terweksaamiseni, aga mitte kauem kui 26 nädalat järgimööda; korduwatel haiguste juhtumistel — kokku mitte enam kui kolmkümmend nädalat aastas:

- a) esimese haiguskuu jooksul täiel määral;
- b) järgmiste kuude jooksul $\frac{2}{3}$ osa teenistustasu suuruses.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 29 wastu wõetud.

Aruandja **J. Holberg**: § 29¹, uus paragrahw, käsitab endisel kujul neid

juhtumisi, peale haiguse, mille puhul riigiteenija ametist puudumise korral palka edasi saab. Need mõjuwad põhjused on üles loetud § 28-das. § 29¹ käib järgmiselt:

§ 29¹. § 28 tähendatud mõjuwatel põhjustel, wälja arwatud haigus, ametistpuudumise korral maksetakse ametnikule palka kahe kuu jooksul. Üle kahe kuu puuduja ametnik arwatakse ametnikkude reserwi ilma palgata.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 29¹ wastu wõetud. Seega on riigiteenistusseadus üksikute paragrahvide wiisi teisel lugemisel wastu wõetud.

7. Transiidiwabaduse konventsiooni ja põhimääruste kinnitamise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **E. Weberman** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1 ja 2.

Transiidiwabaduse konventsiooni ja põhimääruste kinnitamise seadus.

§ 1. Konventsioon ja põhimäärused transiidiwabaduse kohta (Convention et Statut sur la liberté du transit), mis sõlmitud Bartselonas 20. aprillil 1921 a., tunnustatakse kinnitatuks.

§ 2. Konventsioon ja põhimäärused ühes eestikeelse tõlkega awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

8. Piirituse- ja wiinamüügi seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi-seaduse komisjoni aruandja **R. Penno** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega seaduseelnõu pealkiri ja tekst.

Piirituse- ja wiinamüügi seaduse muutmise seadus.

Asutawa Kogu poolt 27. aprillil 1920. a. wastuwõetud piirituse ja wiinamüügi seaduse („Riigi Teataja“ 1920. a. nr. 65/66) § 3 II p. 1. a. muudetakse ja täiendatakse järgmiselt:

Piiritust müüakse:

1) Terwishoidlikkudeks otstarweteks: a) arstidele, hambaarstidele, ämmaemandatele, haigemajadele, ambulatooriumidele ja apteekidele — terwishoiu peawalitsuse lubade põhjal. Terwishoiu peawalitsusel on õigus lubade väljaandmist kohtadelolewate maakonna- linnaarstide peale panna. Piirituse normid määratakse kindlaks terwishoiu peawalitsuse poolt.

9. Hoolekandeseadus — II lugemisel. Töökaitse komisjoni aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 71. Lastekodudest ja perekondadest kaswatuselt lahkuwatele lastele antakse nende eest hoolitewate asutuste kulul ühed uued ja ühed tööriided, kolm wahestust ilu- ja woodipesu, kaks paari jalanõusid, wooditekk, 3 käterätikut, müts, palit ja muud tarwilikud asjad.

M. Juhkam (töer.): Ma teen paranduse lugeda § 71 järgmiselt: „Lastekodudest ja perekondadest kaswatuselt lahkuwatele lastele antakse nende eest hoolitewate asutuste poolt kaasa: riided, jalanõud, pesu, wooditekk ja muud tarwilikud asjad.“

Pean tähendama, et selle redaktsiooni kohta on rühmade wahel kokku lepitud ja teen paranduse selleks, et paragrahwi omawalitsuse komisjoni mitte anda, nagu seda warem on soowitud. (Aruandja **L. Johanson**: Missugused rühmad on kokku leppinud?) Kõik. Omawalitsuse komisjonis arutati paragrahwi erawiisil ja otsustati sarnane ettepanek teha. Leiti, et loetus endises redaktsioonis täielik ja kuigi õnnelik pole. See wõib märksa pikem, ja wõib ka lühem olla. Oleks parem, kui paragrahwis tähendatud oleksid ainult ilmtingimata tarwilikud asjad, mis kaasa antakse.

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Töökaitse komisjoni nimel ei saa ma selle ettepanekuga ühineda, sest siin jäetakse lahtiseks, mis neile lastele kaasa antakse, kes lastekodudest ja perekondadest kaswatuselt lahkuwad. Wõidakse saata lapsed räbalates ja katkistes jalanõudes minema lastekodudest, mis aga soowitaw ei ole. Öeldakse, et omawalitsuse komis-

jonis olla rühmad kokku leppinud. Wõib olla, et mõned rühmad on selles asjas kokku leppinud, kuid töökaitse komisjoni enamuse on ühisele otsusele tulnud, et tingimata tuleb seaduses üles lugeda see miinimum, mis tuleb lastele ühes anda selleks, et lapsed wõiksid korralikult lastekodudest välja minna. Mina arwan siin on tegemist õieti nii wäikese miinimumiga, et sellepärast ei maksaks rühmadewahelisi läbirääkimisi pidada. Mis isiklikult minusse puutub, siis kuulun mina ka ühte rühma, aga see rühm ei ole kokkuleppest selle kohta mitte osa wõtnud, et tuleks wõimalus luua, et välja lastakse lapsed lastekodudest ja perekondadest sarnasel kujul, et nad enesele mingisugust teenistust ega ulualust ei saa leida juba oma wäljanägemise pärast.

Juhataja **K. Wirma**: Rkl. Juhkam'i poolt on ettepanek tehtud, wõtta § 71 teises reas pärast sõnu „hoolitewate asutuste“ paragrahwi lõpuosa järgmiselt: „poolt kaasa: riided, jalanõud, pesu, wooditekk ja muud tarwilikud asjad“, nii et paragrahw jääks niimoodi: „Lastekodudest ja perekondadest kaswatuselt lahkuwatele lastele antakse nende eest hoolitewate asutuste poolt kaasa: riided, jalanõud, pesu, wooditekk ja muud tarwilikud asjad“. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 24 häält, wastu — 20, seega on ettepanek wastu wõetud.

Panen § 71-se parandatud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 71 wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 72. Linna- ja alewiwalitsused on kohustatud, tarbekorral hoolekande nõukogu ettepanekul, awama tarwilikul määral lasteaedu laste jaoks kolmest kuni seitsme aasta wanaduseni, kuhu inimesed oma lapsi tööajaks wõiwad wiia. Lasteaedades antakse puudustkannatajatele lastele maksuta, teistele maksu eest sooja einet ja piima.

K. Tamm (põl.): Paragrahw 72 paneb muu hulgas ka alewiwalitsuste peale kohustused tarbekorral, ja nimelt hoolekande nõukogu ettepanekul wõi äramääramisel, awada tarwilikul määral lasteaedu. Ni: et lasteaedade awamine ei ripu mitte ära omawalitsuse asutustest, waid hoolekande nõukogu wõib sundida

alewid ja linna lasteaedu awama. Et aga meie linna- ja alewiwalitsustel weel wastawaid tuluallikaid kätte näidatud ei ole, mis wõimaldaksid hoolekande nõukogu nõudmist täitmist lasteaedade awamise ja ülewälpidamise suhtes, — teen ettepaneku § 72-ses wastu wõtta järgmised parandused: teises reas sõnade asemel „tarwilikul määral“ wõtta sõnad „jõudumööda“ ning teises reas wälja jätta sõnad „hoolekande nõukogu ettepanekul.“

J. Woiman (sd.): Ma pean härra Tamm'e ettepaneku wastu waidlema. Härra Tamm tahab wälja jätta sõnad „hoolekande nõukogu ettepanekul“. Härra Tamm ei usalda hoolekande nõukogu, kes sellel alal igatahes peaks kompetent olema, ja kus ka omawalitsuse esitajad enamuses on. Ma ei tea, keda siis härra Tamm sellel alal usaldab. Nähtawasti on härra Tamm üldse selle wastu, et sarnased asutused luuakse. Wõtame näiteks Nõmme alewi, kus hulk elanikka on, kes päewaks Tallinna tööle sõidawad, kuna perekond Nõmmele jääb. Kui nüüd Nõmmel ei ole wastawat lasteaeda, kuhu peaksid nad siis oma lapsed panema seks ajaks, kui nad ise Tallinnas tööle on? Need wanemad satuksid wäga raskesse seisukorda, samuti ka lapsed, kes wõiksid sarnasesse seltskonda sattuda, kes lastele täitsa kahjulik ja lapse kaswamise peale halwawalt mõjuks. Sellepärast on käesolewasse paragrahwi sisse wõetud sõnad „hoolekande nõukogu“, sest hoolekande nõukogu on asutus, mis ära määrab üle riigi, kus kohal peaksid sarnased asutused olema. Kui sellesse paragrahwi ei oleks sisse wõetud hoolekande nõukogu, siis oleks pidanud härra Tamm sellekohase ettepaneku tegema. Hoolekande nõukogu on autoriteetlik asutus ja sellepärast on see tingimata tarwilik.

Juhataja K. Wirma: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Härra Tamm'e ettepanek sisaldab seda, et lasteaedu tuleb awada jõudumööda. Kui nüüd asuda sellele seisukohale, siis jääb see küsimus täiesti lahtiseks ja seisukord kujuneb niisuguseks, et ühed alewid, ühed linnad awawad lasteaiad, teised aga mitte. Siin ei ole äramäärajaks linna wõi alewi jõukus, waid nende omawalitsuste

juhtide arusaamine lasteaedade tähtsusest. Lasteaiad on aga asutused, mille tarwilikust peaks iga kodanik tunnustama, ja mille tarwilikkus on tunnustatud mujal niiwõrd, et lasteaedadesse saadawad oma lapsed mitte ainult need waned, kes päewa ajal tööle on, waid isegi jõukad inimesed. Ka siin seaduses on ette nähtud lasteaiad maksuta ja maksu eest. Ka maksu eest ei ole see korraldus niiwõrd kulukas, et sinna ei wõiks lapsi saata. Lasteaedade korraldamise alal on meil mõnes linnas ja alewis, kus arusaajamad inimesed elamas, juba mõndagi ära tehtud. Mõnes linnas ja alewis on õige wanu lasteaedu, kuna aga teises linnas wõi alewis, kus rahalised olud seda weel rohkemgi lubawad, ei ole weel sellel alal midagi ära tehtud.

Töökaitse komisjoni nimel härra Tamm'e ettepanekuga ühineda ei saa, sest see jätab terve selle küsimuse lahtiseks.

Juhataja K. Wirma: Rkl. Tamm'e poolt on ettepanek tehtud, wõtta § 72 teises reas sõnade „tarwilikul määral“ asemel sõnad „jõudumööda“. Samuti jätta wälja paragrahwi teises reas sõnad „hoolekande nõukogu ettepanekul“. Panen rkl. Tamm'e ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 21 häält, wastu — 23, seega tagasi lükatud. (Hüüded: Palume sedelitega.) Palun sedelid wälja jagada. (Hääletatakse.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: poolt on 32 häält, wastu — 28, seega on parandus wastu wõetud. Panen § 72 ühes wastuwõetud parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtaw enamusega on § 72 wastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb): § 73. Kehwa terwisega laste jaoks asutawad linna- ja maakonnawalitsused tarbekorral suwekuudeks maale suwekoloniid, kuhu puudustkannatajaid lapsi maksuta, teisi maksu eest, terwiseliseks kasutamiseks wastu wõetakse. Maksu suuruse määrab kindlaks linna- wõi maakonnawalitsus.

K. Tamm (põl.): See on üks paragrahw, mis walitsuse projektis puudus. Walitsuse projekt on nimelt härra Riigivanem Kukk'e walitsuse ajal esitatud. Ma ei taha seda paragrahwi nüüd täiesti

eitada, waid mina tahaksin selle kohta wäikese parandus-ettepaneku teha ja nimelt neilsamadel alustel, mida ma § 72 juures ette tōin. Ma teeksin ettepaneku, wōtta sõna järele „tarbekorral“ sõnad „jõudumööda“, sest wōib ka siin juhtuda, et linna- ja maakonnawalitsused ei ole mitte oma ainelise seisukorra järele selles seisukorras, et nad wōiksid kõike seda täita, mis siin nõutakse. Iseäranis tuleks meil selle järele käia niikaua, kui ei ole omawalitsustele awar maksuseadus, mida nad oma wiimase kongressil nii tungiwalt nõudsid, antud. (E. Weberman, rhws.: Härra Tamm, kas Teie tulumaksust ka räägite, et maksta „jõudumööda“.)

J. Woiman (sd.): Härra Tamme'le nähtawasti see sõna „tarbekorral“ ei meeldi ja ta armastab selle asemel sõna „jõudumööda“. Mina selles paragrahwis küll kuidagi aru ei saa, mis mõte üldse härra Tamm'e ettepanekul on. See on ju ükskõik, kas „tarbekorral“ wõi „jõudumööda“, härra Tamm tahab ainult närida hoolekandeseaduse kallal.

Juhataja K. Wirma: Sõna on faktiliseks märkuseks rkl. Tamm'el.

K. Tamm (põl.): Härra Woiman ei saanud minu ettepanekust aru. Ta ei jälginud seda tähepanelikult, kui ma ette lugesin. Ma tegin ettepaneku, wōtta § 73 sõna „tarbekorral“ järele sõna „jõudumööda“.

Juhataja K. Wirma: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: See on tōsi, et selle paragrahwi wōttis töökaitse komisjon sisse, ilma et see walitsuse ettepaneku oleks olnud. Siin esines härra minister § 64 juures oma seisukohaga käesolewa paragrahwi kohta. Ta eitaw seisukoht oli kaugemaleminewam kui härra Tamm'e ettepanek, mis näitab, et härra Tamm neist küsimustest mitte halwemini aru ei saa, kui need rühmad, kuhu walitsus kuulub. Mis puutub härra Tamm'e ettepanekusse, siis wōib teda wastu wōtta wõi mitte. Töökaitse komisjoni nimel mina temaga ühineda ei saa.

Juhataja K. Wirma: Rkl. Tamm'e poolt on ettepanek tehtud, teises reas pärast sõna „tarbekorral“ lisada juurde sõnad „jõudumööda“. (Hääle-

tatakse.) Ettepaneku poolt on 27 häält, wastu — 28, seega... (Hüüded: Sedelitega.) Palun sedelid wälja jagada. (A. Anderkopp, tōer.: Waidlus keisri habemepärast. J. Wain, sd.: Kas Teie ei teeks ettepaneku pealkirja kohta „jõudumööda hoolekande seadus“.) (Hääletatakse.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: poolt 20 häält, wastu — 29, üks erapooletu, seega on ettepanek tagasi lükatud. Panen § 73 komisjoni poolt esitatud redaktsioonis hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 73 wastu wōetud.

Aruandja L. Johanson (loeb):

§ 74. Suuremate wabrikute ja tehaste juures, kus hoolekande nõukogu seda tarwilikuks tunnistab, awatakse lasteaiad ette wōtte kulul. Samuti awatakse ette wōtte kulul niisuguste ette wōtete juures sõimed lastele alla kolme aasta. Sõimed peawad töökohale sedawōrd ligidal olema, et emadel, kes lapsi rinnaga toidawad, wōimalik oleks lapsi toitmas käia.

M. Juhkam (tōer.): § 74 juures oli lugu ligikaudu samasugune, nagu § 71 juures, nimelt arutati täna omawalitsuse komisjoni koosoleku lõpul kahte paragrahwi erawiisil, et wōimalik oleks parandusi teha otse Riigikogus. Leiti, et paragrahw liig suured kohustused tööstustele wōib peale panna, mida need igal juhtumisel wälja ei kannata. Sest mõned meie tööstused on õige raske seisukorras. Põhimõtteliselt paragrahwi wastu ei oldud. Arwati, et paragrahw wastu wōetaw wōiks olla, kui see parandataks järgmiselt: Lugeda esimeses reas alates sõnadest „juures“ kunni teises reas sõnani „lasteaiad“ asemel: „awatakse hoolekande nõukogu ettepanekul kaubandus-tööstusministeeriumi nõusolekul“. Edasi kunni paragrahwi lõpuni endine redaktsioon.

Parandust põhjendati sellega, et kaubandus-tööstusministeerium wōib kaaluda, kas tööstus uusi kulusid wälja kannatab wõi mitte. Pean tähendama, et kõigi rühmade esitajad paranduse poolt olid, samuti ka töö-hoolekandeministeeriumi esitaja.

E. Weberman (rhws.): Minu lugepeetud eelkõneleja teatas, et omawalitsuse komisjon olla leidnud, et kui suu-

remad tehased, nagu paragrahwi esimeses reas öeldud, emadele, kes lapsi rinnaga toidawad, söimeid korraldama peawad, siis olla omawalitsuse komisjon ühel häälel selle wastu. Ma pean tähendama, kui ebaloogiline see on, kui omawalitsuse komisjon asub korraga selles küsimuses suuremate wabrikute ja tehaste juurde. Faktillise märkusena liksaksin juurde, et suuremate wabrikute ja tehaste juures on juba lastesõimed asutatud.

Juhataja K. Wirma: Sõna on rkl. Johanson'il.

L. Johanson (sd.): Härra Juhkam pidas tarwilikuks oma ettepanekut sellega põhjendada, nagu oleksid rühmad kokku leppinud sarnaste ettepanekute asjas. Mina wõin sotsiaaldemokraatliku rühma nimel öelda, et meie rühm sarnaste ettepanekutega kokku ei ole leppinud. (K. Tamm, põl.: Teie härrad olid seal.) Mõni härra wõis seal olla meie poolt, ja oma arwamist awaldada aga temal ei olnud õigust kõneleda meie rühma nimel. Wäga iseäralik on aga see, et omawalitsuse komisjon on muutunud selleks komisjoniks, kes katsub tungida igale alale. Mis on omawalitsuse komisjonil tegemist § 74-daga? Ainult wõib olla sellest seisukohast wõiks wälja minna, et omawalitsused on hakanud ettepanekuid suurte maksudega koormama seal, kus asuwad suured tööstusettevõtted. Kohilast ja mujal teame, kus wald üksi wõtab 500.000 marka maksu ettepanekult, mille tõttu seal protsessid on. Wõib olla kardetakse, et sarnastel tingimistel ei saa maksusid wõtta. Juba praegu on töökaitse-seaduste põhjal tööstusettevõtete juures sõimed ja sellekohased wastawad asutused ellu kutsutud, ja sarnased kohustused on juba meil töökaitse-seadustes olemas. Ka sisuliselt ei saagi teisele seisukohale asuda. Kujutage endile ette üht tekstiiltööstust, kes tarwitab nais-tööjõudusid. Kuidas saab siis läbi, kui see tööstus külas asub? Ei saa ju lapsi kuskile panna selleks ajaks, kui emad tööl, neil peawad olema lasteaiad. Suurtööstus ei ole meil Eestis niisuguste asutuste wastu waielnud. Suurtööstuse kiituseks peab ütleva, et ta saab sarnastest küsimustest paremini aru ja tuleb rohkem wastu, kui teised isikud, kodanikud ja ettepanekud seda teewad. On isegi oma algatusel midagi selleks ära tehtud, et

inimesi oma wabrikute juures hoida. Seda kohustust ära märkida ei ole mitte ülearune. Siin on tegemist suuremate wabrikute ja tehastega, kus sellekohased sisseseaded on. Meie teame, et sisseseaded on wabrikutel olemas, isegi wabrikute haigemajad seisawad wiimasel ajal kasutamata. Wabrikud sarnase asutuse wastu nagu lastesõim ja lastewarjupaik, kuhu emad wõiwad oma lapsi asetada, ei ole waielnud, sest et tööstuses töölkäiwad töölised, mehed, naised ja lapsed, näiteks tekstiilwabrikus on terwed perekonnad, nii ema, isa, kui ka suuremad lapsed wabrikus tööl. Kuigi perekonnale on antud wabriku korter kasutamiseks, ega siis last ei wõi tuppapanna, waid selleks peab kasarmu juures olema lasteaed, kuhu palgatakse üks inimene, kes wõib olla kooliõpetaja. Kooliõpetaja palk ei ole mitte suur ja kui lapsed paigutatakse lasteaeda, siis ei saa selle wastu sisuliselt waielda. Kui keegi selle wastu peaks waidlema, siis ei ole see omawalitsuse komisjoni ülesanne. Olen juba tähendanud, et omawalitsuse komisjon ei tarwitseks enesest mitte mingisugust uut Kolumbust kujutada, kes Ameerikat hakkab üles leidma härra Juhkam'i abil.

J. Tiks (is.): Pean ütleva, et see hoolekandeseaduse paragrahw ei ole mitte omawalitsuse komisjoni ametlikul koosolekul arutamisel olnud. Pärast koosoleku lõppu oli see paragrahw küll kõne all, aga et seal ühist kokkulepet oleks olnud, selle praeguse teksti wastu, seda ei wõi öelda. Pean ütleva, et mina ei wõtnud ka erawiisil mitte selle paragrahwi kohta sõna, waid arwasin, et minul ei tarwitse wastu waielda, sest wõimiliselt see hääletamisele ei tulnud. Sellepärast ei wõtnud mina selle paragrahwi kohta sõna oma rühma nimel ei ka isiklikult ja ei teatanud ka selle paragrahwi kohta oma seisukohta. Minu arwates ei peaks käesolew paragrahw, mis hoolekannet eratööstustes ja -ettevõtetes korraldab, mitte omawalitsuse komisjoni kompetentsi kuuluma.

K. Tamm (põl.): Mul ei ole selle wastu midagi, kui härra Juhkam'i ettepanek wastu wõetakse. Sellel seisukohal asus ka komisjonis demokraatliku liidu esitaja, et see oleks wäga wastuwõetaw parandus-ettepanek, aga selleks puhuks, kui see ettepanek ei peaks wastu

wõetama, soowitaksin mina seda paragrahwi tagasi lükata.

Juhataja K. Wirma: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Siin on tegemist nende wabrikutega, kus rohkesti tarwitatakse naistöõjõudu, ja et naised oma lapsi peaksid kuskile wõima paigutada selleks ajaks, kui nad ise tööl on, seda peaks tunnistama iga kodanik. Need kulud, mis wabriku peale pannakse, on väga wäikesed, sest terwe selle asja organiseerimine nõuab väga wäikseid kulusid. Lasteaiad on ainult seks, et lapsed seal päewal olla saaksid juhatuse all, ja nad ei nõua nii suuri kulusid, et nende kulude pärast nende tarwiduse wastu waidlema hakata. Töökaitse komisjoni nimel ei saa tehtud ettepanekuga ühineda.

Juhataja K. Wirma: Rkl. Juhkam'i poolt on ettepanek tehtud esimeses reas pärast sõna „juures“ wälja jätta sõnad: „kus hoolekande nõukogu seda tarwilikuks tunnistab, awatakse“ ja asemele wõtta sõnad: „awatakse hoolekande nõukogu ettepanekul kaubandus-tööstusministeeriumi nõusolekul“ ja lõpuosa jätta endiseks. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on antud 31 häält, wastu 22 häält, seega on ettepanek wastu wõetud. Panen § 74 hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 74 wastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb): § 75. Maakonna- ja linnawalitsused on kohustatud puudustkannatajatele perekondadele laste ülalpidamiseks ja haiguse korral rawitsemiseks toetust andma hoolekandenõukogu poolt wäljatõõtatud ja töö-hoolekandeministri poolt kinnitatud määruste järele.

M. Juhkam (töer.): Teen ettepaneku, anda § 75 omawalitsuse komisjoni.

Juhataja K. Wirma: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Ma ühinen selle ettepanekuga, siis on vähemalt omawalitsuse komisjonil wõimalik ametlikka koosolekuid ära pidada.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega

on ettepanek wastu wõetud. (Hüüded: Aruandja ühines!)

Aruandja L. Johanson (loeb): § 76. Töö-hoolekandeministeeriumil on õigus lastekodudesse ja teistesse lasteasutustesse puutuwait sunduslikka määrusi wälja anda kooskõlas käesolewa seadusega.

M. Juhkam (töer.): Teen ettepaneku, anda § 76 omawalitsuse komisjoni.

K. Tamm (põl.): Selleks juhtumiseks, kui peaks läbi kukkuma härra Juhkam'i ettepanek, oleks minul teine ettepanek selleks, et omawalitsuste asutustele omawalitsuse õigusi jätta, sest muidu omawalitsus kaotaks omawalitsuse mõtte. Teeksin ettepaneku redigeerida § 76 järgmiselt: „Töö-hoolekandeministeeriumil on õigus wälja anda kooskõlas käesolewa seadusega sunduslikka määrusi nende lasteasutuste kohta, mis riigi kulul ülal peetakse.“

E. Weberman (rhsw.): Meil on senni wiisiks olnud, et harilikult seaduse lõpus wõi mõnel juhtumisel osa wõi peatiiki lõpus on märkus, et selle seaduse piirides on Wabariigi Walitsusel wõi wastawal ministeeriumil õigus korraldawaid määrusi wälja anda. Praegune § 76 on täiesti samasuguse märkusega. Siit selgub, et omawalitsuse komisjoni arwates ei wõi omawalitsuse tegewuse korraldamiseks Wabariigi Walitsusel ega wastawal ministeeriumil õigust olla wastawaid määrusi wälja anda, siis kui härra Juhkam'i kawatus läbi wiiakse. Härra Juhkam peaks siis järjekindel olema ja igal juhtumisel, kus sarnane märkus mõne seaduse juures on, et Wabariigi Walitsus wõi wastaw ministeerium wõib sunduslikka määrusi asja korraldamiseks wälja anda, ettepaneku tegema, sarnast märkust wälja jätta. Seda peaks härra Juhkam tegema, kui tema loogiline tahab olla.

Juhataja K. Wirma: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Missugused need sunduslikud määrused wõiksid olla, mis töö-hoolekandeministeerium selle paragrahwi põhjal wõib wälja anda? Need määrused puudutawad lastekodude sisemist korda, terwishoiu ja lastekaswatuse suhtes. Need on mõle-

mad alad, kus keskwalitsuse sunduslikka määrusi tarwis on, mida täitma peab, sest nendes küsimustes on meil wastaw asutus, kes peaks wastawaid määrusi wälja andma — töö-hoolekandeministeerium oma terwishoiu peawalitsusega. Sarnaseid küsimusi ei ole jäetud ka teistel juhtumistel mitte üksiku omawalitsuse üksuse hooleks, waid on ikka üle-riiklikult otsustatud. Niisama peaks olema ka kaswatuse ja lastehoiu küsimusega lugu. Kuidas meie omawalitsused senni ise sellest jagu on saanud? Mina olen enne juba selle peale tähelepanu juhtinud, et meie lastekodud on tihti sarnased, et kui nendesse minna, siis ikka mõni laps on surnud. Laste hulgas on haigeid külgehakkawates haigustes, ja nende woodid on kõrwuti teiste lastega. Siin on siifilishaige laps, seal kõrwal teine külgehakkawa haigusega laps — tähendab — terwishoidlikka nõudmisi ei ole sugugi silmas peetud. Kui näiteks laps on haige sarlakis, siis tuleb kõigil lastel see haigus läbi põdeda. Lastekodude juhtiwad jõud on öelnud, et seal ei ole wõimalust haigeid teistest eraldada.

Hakkawate haiguste wastu ei ole sugugi abinõusid tarwitusele wõetud, nagu seda tehakse teiste riikide lastekodudes, kus nende korraldamise ja laste eraldamise peale külgehakkawate haiguste ärahoidmiseks suurt rõhku on pandud ja abinõud tarwitusele wõetud hakkawate haiguste wastu. Niisuguseid sunduslikka määrusi, kui tahetakse lastekodusid korraldada nõnda, et nad ei muutuks surma-kohtadeks, kui tahetakse, et lapsed wõik-

sid seal üles kaswada, kuigi nad wane-mateta ja koduta, niisuguseid sunduslikka määrusi on siis tingimata tarwis wälja anda, kõigepealt terwishoiu ja selle järele ka lastehoiu ja -kaswatuse kohta. Ei ole jällegi omawalitsuse komisjoni ülesanne seda paragrahwi enda kätte nõuda selleks, et kuidagi töö-hoolekandeministeeriumi tegewust halwata ja ei ole ka mingit otstarwet selleks. Tehtud ettepanekuga ühineda ei saa.

Juhataja **K. Wirma**: Rkl. Juhkam'i poolt on ettepanek, § 76. anda omawalitsuse komisjoni läbiwaatamiseks. Selleks juhtumiseks, kui see ettepanek wastu ei peaks wõetama, on ettepanek tehtud rkl. Tamm'e poolt § 76. redigeerida järgmiselt: „Töö- ja hoolekandeministeeriumil on õigus wälja anda kooskõlas käesolewa seadusega sunduslikka määrusi nende lasteasutuste kohta, mis riigi kulul ülal peetakse“. Panen rkl. Juhkam'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Poolt on antud 29 häält, wastu 21 häält, seega ettepanek wastu wõetud. (O. Gustawson, is.: Raugad ja waesedlapsed on need, kelle kallal hakatakse ühist wäerinda teostama!)... Sellega langeb ära rkl. Tamm'e ettepaneku hääletamise tarwidus. (Hüüded: Lõpetada!) Ma kuulen ettepanekut — koosolek lõpetada. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 9.45 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **K. Wirma**.

Abisekretäär **J. Piiskar**.

